

Yeşilirmak Vadisinde Medeniyetlerin Ayakizleri Üzerinde Bir Şehir

TOKAT

Orta Anadolu'ya doğru çevirdik gezi rotamızı bu ay ve Yeşilirmak'ın hayat verdiği Tokat'a doğru yol aldık. Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan Kral Yolu üzerindeki 6000 yıllık geçmişinde birçok medeniyetin yaşadığı bilinen bu şehirde, tarihi eserlerin çeşitliliğini görmek, bereketli topraklarından sofralara gelen binbir lezzeti tatmak, hala el sanatlarının yaşatıldığı sokaklarında dolaşmak, tarih boyunca yöreyi gezen seyyahların, Bursa'dan sonra oturulabilecek en güzel, en bakımlı şehir olarak tanımladıkları Tokat'ı görmek istedik. Orta Karadeniz bölgesinin iç kesiminde yer alan, tarihi kültürel ve doğal güzelliklerini koruyarak günümüze kadar taşıyan şehir; kuzeyinde Samsun, kuzeydoğusunda Ordu, güney ve güneydoğusunda Sivas, güneybatısında Yozgat, batısında Amasya topraklarıyla çevrili. İlçeleri Erbaa, Niksar, Reşadiye, Zile, Taşova, Artova, Turhal, Almus, Pazar, Yeşilyurt, Sulusaray ve Başçiftlik. Havalimanı Tokat'a 17.km. uzaklıkta olup Tokat Turhal Karayolu üzerinde yer alıyor. Tokat Havalimanı'ndan İstanbul- Ankara bağlantılı tarifeli uçak seferi de düzenleniyor. Şehre karayolu, demiryolu ve hatta havayolu ile de ulaşılabilir.

En eski yazılı tarihi M.Ö. 2000'lerde Hititlerle başlayan bölgeye, 11. yüzyılda Selçuklu'nun gelmesine

kadar geçen zamanda Hititler, Frigler, Kimmerler, Medler, Helenler, Persler ve Romalılar'ın hakim olduğu biliniyor. O nedenle bugün kentte dolaştığınızda özellikle Zile'deki Maşat Höyük'te Hititlerin izlerini görebiliyorsunuz. Şehirde bugünkü yerleşim ise Selçuklu ve Osmanlı eserleri yanında kurulmuş. Şehir merkezinde özellikle Selçuklu, Danişmend ve Osmanlı dönemlerinden kalma çok sayıda camii, han, hamam, kervansaray ve köprü bulunuyor. Şehrin geçmişten bugüne ayakta kalan yapılarından en önemlilerinden biri 151 metre uzunluğunda ve 8 metre genişliğinde olan ve kesme taş malzemeyle yapılan Hıdırlık Köprüsü, 1250 yılında inşa edilmiş. Üzerindeki kitabesiyle köprü, Selçuklu tarihi ve kitabeleri anlamında oldukça önemli bir yere sahip. Yeşilirmak üzerindeki tarihi köprünün yanında, sahil kenarında yapılmış, dinlenebilecek pek çok park ve çay bahçesi de bulunuyor.

Tokat'ın gezilebilecek tarihi ve turistik mekanları büyük ölçüde Gazi Osman Paşa Bulvarı üzerinde ve onun sağ ve sol tarafında yer alan sokak aralarında toplanmış. Bir külliye olarak yapılmış olan Ali Paşa Camii ve Hamamı 1572 yılında inşa edilmiş. Külliyenin cami ve hamamı caddenin iki kısmında karşılıklı olarak duruyor. Bu nedenle farklı yapılar olarak da algılanabiliyor. Her iki yapı da bugün Tokat halkına hizmet vermeye devam ediyor. Diğer önemli camisi Meydan Camii'de 1474 yılında 2. Beyazıt'ın annesi Gülbahar Hatun adına yaptırıl-

miş. Bu nedenle Hatun Camii olarak da isimlendirilen cami, ahşap kapıları ile dikkat çekiyor. Camileri gibi hanları da dikkat çekiyor şehrin. Restorasyonu biten Taş Han kentin ticari ve sosyal mekanlarından biri bugün.1631 yılında inşa edilmiş, iki katlı, 112 odası bulunan yapının bu odalarının herbirinde çeşitli el sanatlarının üretimi yapılıyor. Dikdörtgen planlı hanın boş kalan orta kısmı açık hava kahvesi olarak konukları ağırlıyor. Sulusokağın iç kısmına doğru girildiğinde, orijinal baskı desenleri taşıyan yazma, elbise ve masa örtüsü satan dükkanlara rastlıyorsunuz. Baskı usulü ile yazma ve sofrası bezi üretimi Tokat'ın en eski el sanatlarından biri. Bu el sanatının adının verildiği en güzel simge, Yazmacılar Han ise restorasyonu devam eden diğer yapılardan. 1957 yılında restorasyondan geçen Sulu Han ise bugün belediyenin aşevi olarak hizmet veriyor. Hanın bedesten bölümünün restorasyonu da devam ediyor. 12. yüzyılın ortalarında yapılmış Yağbasan Medresesi de yine restorasyondan geçiyor.

Anadolu Selçuklu eseri olan ve 13. yüzyılın ikinci yarısında Pervane Muiniddin Süleyman tarafından tıp eğitimi amacı ile yaptırılan Gökmedrese (Pervane Darüşşifası) diğer adı ile Tokat Müzesi açık avlulu ve iki katta oluşuyor. Medrese, uzun yıllar tıp hizmeti verdikten sonra Cumhuriyet döneminde müze olarak hizmete açılmış. Gökmedrese ismini de duvarlarını süsleyen gök mavisi çinilerden almış. Eski Tunç, Hitit, Frig, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden kalma birçok tarihi esere ev sahipliği yapan müzede; savaş aletleri, takılar, pişmiş topraktan yapılmış testiler ve kaplar, günlük hayatta kullanılan mutfak eşyaları, el yazması

Kur'an-ı Kerimler ve yazı takımları, geleneksel erkek ve kadın giysileri, kilimler - heybeler ve çeşitli dönemlerden kalma sikkeler bulunuyor. Hıristiyanlık döneminden kalma resimlerin ve mumyalanmış bir azizenin mezarının bulunduğu oda müzenin en ilgi çekici yerlerinden biri. Müzenin avlusu ve bahçesinde, mezarlar, mezar taşları ve aslan heykelleri yer alıyor.

Tarihi Tokat evleri ise kentin pek çok sokağında, içlerinde canlı hayatı taşımaya devam ediyor. Bey-sokak ve Halit Sokak'ta pek çok ev zamana direniyor. Restore edilen evler Halit Sokak'ta sıralanıyor. 19. yüzyılda yapılan Latifoğlu Konağı, L şeklinde bir plan üzerine iki kat olarak inşa edilmiş güzel bir Osmanlı mimarisi örneği. 1989 yılında müze ev olarak ziyarete açılmış.

1638 yılında yapılan Mevlevihane'de, ahşap kerpiç malzemeye yapılmış. Zemin katı ikametgah, üst katı "semahane" olarak düzenlenmiş. Cumhuriyetin ilk yıllarında kadınlar hapishanesi olarak kullanılan yapı, restore edilip ziyarete açılmış. Ağaç oymacılığının en güzel örnekleri ile süslenmiş kapıları ve "semahane"nin tavanındaki ağaç oymacılığı eseri dikkat çekici. Mevlevihane'nin hemen yan tarafında Mevlana Hamamı yer alıyor. Şehrin dikkat çeken tarihi eserlerinden biri de Tokat Saat Kulesi. 33 metre yüksekliğe sahip olan kule, 1902 yılında Sultan II. Abdülhamit Han'ın tahta çıkışının 25. yıldönümünde yapılmış. Kesme taştan kulenin saati, hala çalışıyor ve doğru zamanı gösteriyor. Saat Kulesi'nin yanında Selçuklu döneminden kalma Behzat Camii bulunuyor.

Bizans döneminde M.S.5. yüzyılda inşa edilen Tokat Kalesi ise şehre hakim bir tepede, dik ve sarp kayalar üzerine kurulmuş. 1071 Malazgirt Savaşı ile Selçuklular Anadolu'ya girdiklerinde Emir Danişmend Gazi tarafından alınan kaleye, şehir merkezinden ara sokakları kullanarak bir tırmanışla çıkılabiliyor. Anadolu'yu fetheden Selçuklu Oğuz Türklerinin, şehrin kalesini alınca Bizans ordusuna çok ağır bir tokat vurmuş olduğu, böylece Bizans'a vurulan "Tokat" isminin şehre verildiği anlatılıyor. Kuleleri ve burçları ayakta kalan, surlarının bir bölümünün ise yıkılmış olduğu kaleye, kuzey yönünden

bir kaya oyuğundan giriliyor. Kaleye çıkış yolu üzerinde çok sayıda mağara girişi de göze çarpıyor.

Sadece medeniyetler değil doğa da o muhteşem elerini deşdirmiş Tokat'a. Görkemli bir doğa oluşumu Balıca Mağarası, Tokat'ın batısında Akdağ'ın Yeşilirmak Havzası'na bakan kuzey yamacında yer alıyor. İl merkezine 36 km, Pazar ilçesine ise 8 km uzaklıktaki yeraltı mağarası, 1990'lı yılların başlarında bir keçi çobanı tarafından tesadüfen keşfedilmiş ve 1995 yılında turizme açılmış. 4 milyon yıllık bir geçmişe sahip olan mağarada yapılan keşif gezileri sonucunda, henüz 7 katından dört katı açığa çıkarılmış. Şu an 64 metre derinliğine kadar inilebiliyor. Mağaranın içinde sarkıtlar, mantar ve dikitler, sütunlar, damlataşlar, mağara gülleri, içi su dolu havuzlar bulunuyor. Nem derecesi 20 ile 80 arasında değişen mağarada, yaz kış ortalama sıcaklık 18 derece. Mağara girişi yanında Tokat Valiliği'nce yaptırılan tamamen doğayla uyum içerisindeki ahşap kafeterya ve dinlenme tesislerinde yayık ayranla çökelekli yemek için mola verilebilir.

Türkülerde yeşilliği ile dillere destan olan Niksar, suları bol, arazileri verimli olması, yayla turizmine elverişli yapısı tabii güzellikleri, el sanatları yönü ve tarihi dokusu ile hızla gelişmekte olan bir ilçe. Turizm cenneti olarak da değerlendirilen Reşadiye ise kaplıca suları ile gelen termal sağlık takipçilerinin uğrak yerlerinden. Hitit, Frig, Pers, Roma ve Bizans kültürlerinin yaşadığı Zile'de bugün Hititlere, Friglere, Perslere, Roma ve Bizanslılara, İlhanlı Danişmend, Selçuklu ve Osmanlılara ait tarihi eserlerini görmek mümkün. Roma İmparatoru J. Sezar Zile'de yaptığı tarihi savaştan sonra başarısını ünlü "Veni,

Vidi, Vici" (Geldim, Gördüm, Yendim.) şeklindeki mesajını dünyaya buradan duyurmuş. Bu sözünün yazıldığı taş halen Zile Kalesi'nde bulunuyor. Yüzyıllardır bozulmadan günümüze ulaşan gelenek ve göreneklere, yemek kültürü, giyim kültürü, folklorik değerleri, bakırcılık, yazmacılık, halı kilim ve kumaş dokumacılığı günümüzde de aynı hevesle yapılıyor. Bindallı, Şalvar, Çarşaf, Yazma, Çorap Tokat kadın kıyafetlerinin en önemlileri. Zanaatçı çeşitliliği bakımından da oldukça zengin olan kentte kalaycılık, mutafık, semercilik, çarıkçılık, yemenicilik, dericilik, küpçülük, süpürgecilik, demircilik, tenekecilik, iğne oyaçılığı, müzik aletleri yapımcılığı (davul, zurna, bağlama, kaval) oymacılık, yayıkçılık, kuyumculuk ve folklorik elbise işlemeciliği gibi el sanatları halen yaşatılıyor.

Yeşilirmak'ın suladığı verimli ovalar ve iklimin çok çeşitli ürünler yetiştirmeye elverişli oluşu Tokat mutfağının da zenginliğini oluşturuyor. Orta Anadolu'ya özgü unlu yiyeceklerin yanı sıra, yöre mutfağında sebze ve meyve de önemli bir yer tutuyor. Özellikle asma yaprağı yaygın ve değişik biçimlerde kullanılıyor. Yaprak sarması, cevizli bat, bakla dolması bunlardan birkaçı. Kazova üzümü, zile pekmezi ya da cevizli şeker sucuğu yöre ile özdeşleşmiş tatlar. Bu şehre gelindiğinde mutlaka tadılması gereken yemeklerin başında, Tokat Kebabı geliyor. Taze kuzu eti, kuyruk yağı, közlenmiş patlıcan ve patates dilimleri, biber ve domatesler, soğan ve sarımsak parçaları kebab ocaklarında pişirilerek, özel yufka ekmeği üzerine yerleştirilip servis yapılıyor. Servis yapılırken kebabın yanında yoğurt ya da cacık getiriliyor. Tokat'a özgü bir başka tat çökelekli ise; gözleme gibi içine ya "ayranlı" ya da "çiğleme" çökelek konularak yapılan bir hamur işi ve sacda pişiriliyor. Bunlar dışında, Tokat'ın çemeni ve pastırması, domates salçası, kirazı ve taze ceviz içi de meşhur.

Gezinizi mutlaka Tokat Kalesi veya Gij Gij Tpesi'nde tamamlamalısınız. Bu tepede şehri ikiye ayıran Yeşilirmak ve Hıdırlık Köprüsü'nün muhteşem görüntülerini fotoğraflayıp, temiz ve serin hava eşliğinde meşhur Tokat Kebabı'nı yiyerek gezinizin keyfini çıkarabilirsiniz. 🍷